

Regeringskansliet, Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över slutbetänkandet Vi kan bättre! Kunskapsbaserad narkotikapolitik med liv och hälsa i fokus (SOU 2023:62)

Er beteckning: S2024/00085

Länsstyrelsens synpunkter

Länsstyrelsen i Södermanlands län anser att betänkandet är väl genomarbetat och har en bred ansats. Narkotikafrågan är ett komplext område med många olika aktörer och många av förslagen tillsammans kan bidra till en positiv utveckling.

Länsstyrelsen har valt att yttra oss med utgångspunkt i det som direkt berör våra uppdrag inom ANDTS-området och det brottsförebyggande arbetet. I de fall vi inte kommenterat utredningens förslag har vi inte något att tillägga eller avstår från att yttra oss eftersom förslagen inte direkt berör länsstyrelsens arbete och uppdrag. Se kommentarer till förslag och bedömningar under rubrikerna nedan.

14.2 Kommunerna bör i ökad grad samordna det förebyggande arbetet mellan olika sektorer

Länsstyrelsen instämmer i vikten av att kommunerna samordnar och skapar en stabil struktur för det förebyggande arbetet.

För att underlätta för kommunerna i arbetet är det viktigt att även synkronisering och samverkan sker inom de olika politikområdena på nationell nivå. Till exempel inom de olika förebyggande områdena som våld, ANDTS, brott, folkhälsa och föräldraskapsstöd. Det kan ske genom

gemensamma samverkansstrukturer, gemensamma mål och styrdokument eller arbetsmodeller som integreras med varandra.

Att hänvisa till lagen (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete är bra och ger tyngd och kraft i arbetet. Länsstyrelsen anser dock, och vill understryka, att det inte räcker att lokalt endast arbeta i den brottsförebyggande strukturen med narkotikafrågan. En konsekvens kan bli att arbetet lokalt endast fokuseras på den brottsbekämpande delen av narkotika-frågan. För att arbetet ska bli framgångsrikt och uppnå effekter är det också nödvändigt att arbeta med och belysa folkhälsoperspektivet i arbetet mot narkotika.

Länsstyrelsen erfar att det lokala förebyggande arbetet inom till exempel ANDTS i dagsläget är sårbart eftersom själva samordningen av arbetet ofta hänger på om en enskild tjänst är bemannad eller inte. Att skapa en stabil struktur i enlighet med förslagen, gör arbetet mindre sårbart.

14.3 Folkhälsomyndigheten ska få i uppdrag att ta fram ett kunskapsstöd i syfte att höja kvaliteten i förebyggande arbete.

Länsstyrelsen instämmer i förslaget. Ett kunskapsstöd skulle underlätta Länsstyrelsens arbete, eftersom stöd i kartläggning, behovs- och orsaksanalys behövs och efterfrågas lokalt och regionalt. För att kunskapsstödet ska vara användbart vill Länsstyrelsen också instämma i vikten av att statliga myndigheter samordnar vägledning och kunskapsstöd, för att underlätta förebyggande arbete på regional och lokal nivå samt undvika stuprör. Inom det brottsförebyggande arbetet finns ett material som används i kommunerna, och det skulle underlätta Länsstyrelsens arbete om ett nytt stöd inom det narkotikaförebyggande arbetet går att koppla ihop med det materialet på ett bra sätt.

14.3.2 Regeringen bör uppdra åt relevant aktör att testa en samordning av nationell förvaltning av ANDTS-förebyggande metoder under en pilotperiod på tre år i enlighet med Folkhälsomyndighetens förslag.

Länsstyrelsen instämmer i bedömningen. Ett nationellt stöd för förvaltning av metoder skulle vara till hjälp i arbetet på regional och lokal nivå.

Kommunernas strategier med ansvar för ANDTS-frågor har inte sällan ansvar för flertalet frågor inom området social hållbarhet. Ibland saknar de kompetens inom sakfrågan ANDTS. De efterfrågar enkelhet och

tydlighet kring hur arbetet kan struktureras för att vara ändamålsenligt samt tydlighet om vilka modeller som är verkningsfulla.

Det är också viktigt att metoderna är långsiktigt hållbara över tid. Tid behövs för att implementera arbetssätt i verksamheter och ett ständigt tillflöde av nya metoder och arbetssätt skapar frustration.

14.5.1 Föräldrastöd bör göras tillgängligt för fler föräldrar

Länsstyrelsen instämmer i bedömningen. För att ytterligare nå ut till kommunerna och för att göra stödet till kommuner mer jämlikt kan ett förnyat uppdrag kring föräldraskapsstöd till länsstyrelserna övervägas. Länsstyrelsen bidrar i kedjan mellan nationell och lokal nivå och har möjlighet att nå ut, inte minst till de mindre kommunerna.

14.5.2 Regeringen bör ge Skolverket i uppdrag att ta fram stöd för skolans hälsofrämjande och narkotikaförebyggande arbete

Länsstyrelsen instämmer i bedömningen med vissa tillägg. Satsningar för att klara skolan är som utredningen beskriver en av de viktigaste narkotikaförebyggande insatserna. Länsstyrelsen tror också på ett mer riktat stöd inom substansförebyggande arbete. Dock tror Länsstyrelsen att det kan vara gynnsamt att även alkohol, tobak och dopning inkluderas i denna typ av riktade stöd.

Att ge Skolverket i uppdrag att ta fram stödet enligt denna bedömning tror vi kommer att bidra till ett mer jämlikt stöd till skolorna. I nuläget är det ofta kommunernas ANDTS-förebyggande samordnare som får i uppdrag att stödja skolan i att ta fram policys samt verka för att skolan ska arbeta substansförebyggande. De når inte alltid fram i sitt arbete, då de har svårt att komma in på skolans arena. Alla kommuner har inte ens en person med ANDTS-förebyggande uppdrag med tid för att arbeta med frågan.

Länsstyrelsen vill också lyfta vikten av att kommunikation sker med länsstyrelsernas ANDTS-samordnare och kommunernas samordnare med ansvar för ANDTS vid framtagande och implementering av stödet. Båda funktioner kan bidra i implementeringsprocessen och med värdefull kunskap och praktisk erfarenhet från tidigare arbete.

15.1 Regeringen ska anta ett särskilt program för att förebygga narkotikaanvändning hos barn och unga

15.2 Insatser i programmet för att förebygga narkotikaanvändning hos barn och unga

Länsstyrelsen instämmer till förslaget. Vi vill dock uppmärksamma att det är viktigt att tillse att ett sådant program inte skapar fler stuprör i arbetet regionalt och lokalt och att det säkerställs att närgränsande verksamhetsområden har möjlighet att haka i varandra i metoder, mål och arbetssätt.

Det är också viktigt att tillse att förutsättningar och resurser finns på kommuner, region och länsstyrelse för att arbeta med grunden i allt förebyggande arbete; den universella preventionen, risk och skyddsfaktorer samt jämlika livsvillkor.

15.3 Regeringen ska ge länsstyrelserna i uppdrag att, i dialog med andra relevanta aktörer, stödja kommunerna i genomförandet av programmet för att förebygga narkotikaanvändning hos barn och unga.

Länsstyrelsen instämmer i förslaget. Förslaget ligger väl i linje med det närliggande uppdrag om ANDTS-samordning som länsstyrelserna har. Det är dock viktigt att det i uppdraget tydliggörs att samordning ska ske, med andra närliggande uppdrag inom preventionsområdet, tex mäns våld mot kvinnor, brottsförebyggande arbete och föräldraskapsstöd, samt att kravet på samordning även görs tydligt i dessa respektive uppdrag.

Eftersom förslaget även innebär åtgärder som ska göras inom ramen för hälso- och sjukvården och socialtjänsten, är det viktigt att det i programmet är tydligt att aktörerna ska samverka med länsstyrelserna samt med relevanta tjänstepersoner på kommunerna som arbetar med det universella förebyggande och främjande arbetet. De som arbetar med vård och behandling och de som arbetar med prevention på en kommun eller en region sitter ofta på olika förvaltningar eller enheter. Att på olika sätt i uppdrag och riktlinjer påtala vikten av samverkan underlättar för parterna.

21.2.2 Regeringen bör föreslå för riksdagen att målet för narkotikapolitiken som helhet ändras från ett samhälle fritt från narkotika till ett samhälle med minskade skador av narkotika.

Länsstyrelsen anser att förslaget behöver utredas vidare. Sverige har en restriktiv narkotikapolitik med nollvision kring narkotikaanvändning. En ändring i riksdagsmålet kan tolkas som en uppluckring i restriktiviteten. Att frångå målet om ett samhälle fritt från narkotika kan ses som en ambitionssänkning på området och riskerar att underminera och försvåra det förebyggande arbetet. Det behöver utredas vad normförskjutningen skulle innebära generellt och för det förebyggande arbetet. Länsstyrelsen instämmer i vikten av att tydliggöra betydelsen av ett skadereducerande perspektiv i

narkotikapolitiken men det är centralt att politiken också omfattar ett förebyggande perspektiv.

Länsstyrelsen vill även i detta sammanhang särskilt lyfta barns rätt att skyddas från narkotika enligt barnkonventionen, enligt artikel 33 ska Sverige som stat vidta alla lämpliga åtgärder, inklusive lagstiftningsåtgärder, administrativa, sociala och utbildningsmässiga åtgärder, för att skydda barn från olaglig användning av narkotika. Barn och unga är dessutom en prioriterad målgrupp i ANDTS-strategin. Länsstyrelsen anser att konsekvenserna för denna målgrupp behöver beaktas och utredas vidare.

Länsstyrelsen anser också att det måste utredas vilka kriminalpolitiska konsekvenser en ändrad målsättning skulle kunna innebära.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av Landshövding Beatrice Ask med Elin Schelin som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Eva-Sara Beckman, Anne-Louise Gjuse och Anna-Karin Lindblad Wieslander medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.